

P.F.Thomese. *Heldenjaren*. Querido

Wie in 1994 zijn roman de titel *Heldenjaren* meegeeft, moet wel een ironicus zijn. Want waar zijn ze, de helden van tegenwoordig? In China, in Rwanda, in Bosnië, op het voetbalveld? De minst waarschijnlijke plaats is in elk geval de literatuur, waar helden alleen nog in figuurlijke zin bestaan, bij wijze van spreken. In werkelijkheid komen we op papier slechts antihelden tegen, die zich hooguit spiegelen aan de helden van het verleden - waardoor hun eigen gebrek aan heroïek des te scherper tot uiting komt.

Een echte held uit het verleden is Julien Sorel, de rebelse hoofdpersoon van Stendhals *Le rouge et le noir*, die gedreven door het voorbeeld van Napoleon met meedogenloze ambitie de maatschappelijke ladder bestijgt. Herman Visch, de hoofdpersoon van P.F. Thoméses eerste roman, neemt aan hem een voorbeeld. Maar in de praktijk lijkt hij meer op Frédéric Moreau, de dadenloze protagonist van Flauberts *Education sentimentale*, wiens wankele heldendom op niets anders dan op zelfbegoocheling blijkt te berusten.

Uit *Heldenjaren*, waarin een periode uit zijn jonge leven wordt beschreven, komt Herman Visch naar voren als een beklemd romanticus, een puberale misantroop, die worstelt met de vraag: 'Waarom kon je verdomme niet binnen in je zelf blijven, veilig verborgen in de diepte van je verlangens en je dromen?' Het antwoord zal duidelijk zijn: verlangens en dromen vragen erom verwezenlijkt te worden en als dat telkens misgaat, keert de ambitie zich uiteindelijk tegen jezelf.

Thoméses hoofdpersoon mag dat aan den lijve ondervinden. Hij waant zich voorbestemd voor grootse verrichtingen, al blijft duister hoe die eruit moeten zien; in eigen ogen is hij een superieure geest, op zoek naar 'het wezen der dingen' en naar 'het ware en waarachtige leven'. Wat hij in zijn dagelijkse bestaan meemaakt beantwoordt daar echter in de verste verte niet aan.

Nadat hij zijn eindexamen in overmoed heeft laten passeren, moet hij de kost verdienen als postbode. De meisjes die hij heimelijk begeert, willen zich niet in zijn armen storten. De spannende avonturen die hij in Amsterdam hoopt te beleven, lopen uit op even kleinzielige als miezerige mislukkingen. Ten slotte rest hem niets anders dan te anticiperen op de toekomst, wanneer wat nu zo pijnlijk ontbreekt wellicht de schijn van een voorbije ervaring kan krijgen.

Het klinkt allemaal bekend, om niet te zeggen overbekend, en op de meer dan tweehonderd bladzijden van zijn roman slaagt Thomése er niet in het bekende nieuw en verrassend te maken. Deze Herman Visch telt in de wereldliteratuur zoveel voorgangers, dat het moeite kost belangstelling voor hem te blijven opbrengen. Over *Heldenjaren* ligt bovendien zo'n naturalistische grauwheid dat ook de ironie te weinig de kans krijgt om de aandacht wakker te schudden.

Aardig zijn bijvoorbeeld de 'Babylonische visioenen' die de overspannen verbeelding Herman voortovert: 'Al die vrouwen met borsten en billen die bukten omdat ze hun bovenstukje zochten, ze waren met te velen en ze krioelden onontwarbaar door elkaar. Als hij er eentje probeerde af te zonderen, in een paskamertje of in een badhokje, dan gulpte binnen de kortste keren de rest naar binnen, een

kreunende kluwen, een levend beest met duizend ledematen en bolvormige uitstulpingen, een moloch die niet te overmeesteren was'.

Helaas blijven zulke tot de verbeelding sprekende passages zeldzaam. Meestal kabbelt het proza voort, ongeïnspireerd en plechtstatig op het houterige af, alsof de onmacht van de hoofdpersoon zich ook van de schrijver heeft meester gemaakt. Teleurstellend is dat vooral, omdat Thomése met zijn debuut *Zuidland* (dat in 1991 de AKO Literatuurprijs won) heeft laten zien dat hij wel degelijk in staat is fantasierijke, sfeervolle historische verhalen te schrijven.

Waarom is het ditmaal niet gelukt? Misschien voelt de schrijver zich zo weinig in het heden thuis dat hij met een contemporain verhaal niet uit de voeten kan. Misschien is het verschil tussen verhaal en roman voor hem net iets te groot om nu al overbrugd te kunnen worden.

Ik houd het voorlopig op het laatste. Thomése heeft in *Heldenjaren* eenvoudig niet genoeg stof tot zijn beschikking om het zo lang op een boeiende manier vol te houden. Herman Visch pareert al zijn echecs met de verwachting dat zijn echte leven nog moet beginnen; de lezer die hem op zijn mistroostig pad volgt zou met betrekking tot de roman graag hetzelfde willen geloven, maar moet op de laatste bladzijde constateren dat hij - net als de hoofdpersoon - bedrogen uitkomt.

(*de Volkskrant*, 20-5-1994)